

Norgga girku

Diakonijaplána

NORRGA GIRKU

Ovdasátni

Eallindilálašvuodát ja kultuvrralaš ovdanbuktimat rivdet ja nu maid girku ovdánanmannolat. Ođđa áiggít buktet ođđa hástalusaid ja vejolašvuodaid. Norgga girkus lea dál, 21. čuohtejagi álggus, mánnga stuora ođasmannolaga jođus.

Girku ja stáhta oktavuoha lea rievdamin, ja jagis 2010 rievdaduvvo jáhkkimis dálá ipmilbálvalusortnet girkus.

Leat maid rievdadeamin dehálaš surggiid searvegotti plánain mat čujuhit guđe láhkái doaibma galgá jođihuvvot. Dát diakonijaplána lea vuosttaš mánnga ođđa plánain. Dán plána lea Girkočoahkkin mearridan skábmamánus jagis 2007 ja dat doaibmagodii ođđajagimánu 1. beaivvi 2008 rájes. Boahhte plána lea Girkomusihkkaplána. Oskkuoahpahasplána gárvvistemiin lávke Oskkuoahpahasodastus ođđa ceahkkái. Girkočoahkkin lea maid bivdán ráhkadit Sámi girkoealliplána. Girkočoahkkin mearrida maid Norgga girku strategijaplána mii galgá dađistaga ođđasit árvvoštallojuvvot. Dat galgá čujuhit guđe láhkái ferte vuoruhit ja guđeládje ovddidit bargguid báikkálaččat, guovlluin ja riikkadásis. (Geahča eanet Norgga girku ođđa plánaid birra dán gihppaga loahpageahčen).

Norgga girku višuvdna lea doaibmat dovddasteaddji, mišunerejeaddji, bálvaleaddji ja rabas álbmotgirkun. Diakonijaplána sisdoalus lea erenoamážit sáhka bálvaleaddji álbmotgirku birra. Plána váldoulbmil lea čujuhit makkár diakonála jurddašeapmi ja diakonijja hábmen Norgga girkus galgá leat. Plána lea rámmaplána mii sáhtta searvegottiide veahkkin hábmet báikkálaš diakonijaplánaid.

Diakonijja ovdanbuktojuvvo iešguđetládje: Eankilolbmuid bokte, searvegotti diakonijja organiserema bokte, riikkadási ja globála ášahusaid ja organisašuvnnaid bokte. Ja dan lea Girkočoahkkin dánna plánain hálidan váldit duodas. Ja sávvamis ožžot buot diakonijja girjávuođa bargit das ávkki ja inspirašuvnna.

Plánain lea guokte jagi bargojuvvon. Dán barggus lea okta bargojoavku leamaš guovddážiis. Bargojoavkkus, mas muhtimat leat leamaš mielde guokte jagi, earát fas ovtta, leat dát leamaš mielde: Kari Jordheim, Asbjørn Finnbakk, Sigrid Hurum Flaata, Olav Lægdene, Marit Halvorsen Hougsnæs, Hilde Hem, Kristin Fæhn, Olav Fanuelsen ja Guro Hellgren.

Oslo, guovvamánu 2008

Jens-Petter Johnsen
Girkoráđi direktvra

Norgga girku diakonábálvalusa višuvdna:

*Ipmila ráhkisvuohta buot olbmuide ja buot sivdnádussii,
duohtandahkkojuvvon eallima ja bálvalusa bokte.*

Kap. 1

Álgu ja čoahkkáigeassu

Vuosttaš oassi dán plánas, kapihttal 1-3, deattuha dan diakonijja vuoddojurdaga mii lea Norgga girku dađistaga sajáiduvvan. Dat ii dattege jávkat daid erohusaid ja árbevieruid mat oktiibuot dagahit rikkis ollislašvuoda. Nubbe oassi, kapihttal 4-6, čujuha bargguide ja bargovugiide geavadis. Das leat čanastagat vejolašvuodaide ráhkadit iežas plánaid ja heivehit daid báikkálaš bargguide.

Plána vuodđu lea čuovvovaš definišuvdna:

”Diakonijja lea girku ovddasmorašbálvalus. Dat lea eváγγελium daguid bokte ja ovdanbuktojuvvo ráhkisvuoda bokte lagamužžii, fáttmasteaddji searvevuodas, sivdnádusa gáhttemis ja vuoiggalašvuoda beali rahčamis.”

Dát definišuvdna govvida dan diakonijja maid mii háldit boahtteáiggis. Dát áigumušat galget vuodđun konkrehta, báikkálaš plánaid huksemis ja daid galgá ráhkadit báikkálaš dárbbuid, resurssaid ja ovttasbargovejolašvuodaid mielde ja ovttastahttit searvegotti oktasaš strategijabargguiguin.

Diakonijja lea bálvalus olbmuid ja sivdnádussii ja bálvalus Ipmilii. Dat ollisvuoda jurddašeapmi váikkuha ipmilbálvaluseallima ja kristtalaš oskku oahpahussii.

Buohkat hástaluvojit eallit bálvaleaddji árgabeaieallima. Dat guoská buot ahkejoavkkuide. Diakonijja lea vuodđošuokŋa buot searvegotti oktavuodain, ja dat oidno sierra doaibmabijuid bokte. Diakonijas lea sierra ovddasvástádus dakko gokko unnán olbmot, dahje ii oktage olmmoš beroš. Vuostevurolasvuohŋa ja guhtetguimmiideamet árvvu ákten leat dás vuodđun.

Globaliseren hástala sierraládje diakonijja. Searvegotti eallimis speadjalastojuvvo kultuvrralaš ja etnalaš girjáivuohŋa. Gillájeaddji olbmuid dilli guoská midjiide, ležžet sii dál das lahkosis dahje eará riikkain. Sivdnádusa gáhtten lea globála ja báikkálaš ovddasvástádus. Buot dát speadjalastojuvvojit báikkálaš diakonijaplánain.

Diakonála hástalusat leat dás ovttastahttojuvvon ráhkisvuodas lagamužžii, fáttmasteaddji searvevuodas, sivdnádusa gáhttemis ja vuoiggalašvuoda beali rahčamis.

Ovttasbargu lea dárbbalaš ja das leat stuora vejolašvuodát. Ávžžuhuvvo ohecat ovttasbargoguimmiid girku sikkobealde, ja eará kristtalaš girkuin ja eará organisašuvnnain ja ásašusain, almmolaš instánsain ja maid joavkkuiguin mat gullet eará oskkoldagaide. Diakonijas lea dehálaš jurddašit ollislašvuoda go geahččá báikkálaš searvegotti diakonála bargguid ja diakonijjaásašusaid ja –organisašuvnmaid spesialiserejuvvon bálvalusa oktasaččat.

Kap. 2

Diakonijja teologalaš vuodđu

”Diakonijja lea girku ovddasmorašbálvalus. Dat lea evángelium daguid bokte ja ovdanbuktojuvvo ráhkisvuoda bokte lagamužžii, fátmasteaddji searvevuodas, sivdnádusa gáhttemis ja vuoiggalašvuoda beali rahčamis.”

Norgga girku ipmirda iežas leat bálvaleaddji girkun. Diakonijja lea girku gohččuma dovdomearka. Dat oidno searvevuodas ja eaŋkilolbmo eallimis.

Diakonijja teologalaš vuodđu lea Ipmila gohčus girkui ja dat boahťa oidnosii min kristtalaš oskkus.

Kristtalaš olbmooainnus lea guovddážiis dat ahte mii olbmot leat sivdniduvvon Ipmila gova mielde leahkit mieldeolmmožin. Mii leat addojuvvon guhtetguoibmáseamet ja dárbbášit guhtetguimmiideamet ja buot heakkalaččaid. Ii oktage sáhte ollásit eallit iešalddis dahje dušše iežas várás. Mii leat sivdniduvvon bálvalit guhtetguimmiideamet, atnit ovddasmorraša guhtetguimmiideamet ovddas. Seammás lea olles sivdnádus čadnon dan duohká ahte olbmot váldet duođalaččat iežaset hálddašanoovddasvástádusa. Osku Ipmilii lea vuolggasadji min ovddasvástádusas máilmmi ovddas.

Buot olbmui leat áhpit dahkat buori, dat lea buot olbmuide addojuvvon (Rom 2.14). Dan olbmos guhte osku Kristusii, almmustuvvá osku ráhkisvuodas (Gal. 5.6). Gásttas oazžut mii oasi Kristusis ja šaddat oassin máilmmiviidosas girkus. Buohkat geat leat gásttašuvvon leat rávkojuvvon duohtandahkat olmmošlaš ovddasmorraša iežaset eallimiin, - ”leat vanhurskkisvuoda gaskaoapmin”(Rom 6.13). Nugo Kristus ráhkista min, galgat mii ráhkistit guhtetguimmiideamet ja atnit ovddasmorraša guhtetguimmiideamet ovddas.

Bassi Vuoigŋa addá oskku ja neavvu min eallit searvevuodas ja bálvalusas. Vuoigŋa addá fámu átestusas, gierdevašvuoda bálvalusas ja doavvu ihtábeaivái.

Diakonijja lea sihke bargat, muhto maiddái orrut barggakeahťta. Diakonijja lea oassi oskkolaš olbmos. Kristus attii iežas min ovddas, ja nu galgat mii nai addit iežamet heakka earáid ovddas (1. Joh. 3,16). Dat lea váibmoládisvuoda vuoigŋa (Luk 6,36). Diakonijja lea vuodđuduvvon ja ovtastuvvon Ipmila soabahusain Kristusis. ”Dasgo su siste Ipmil dáhtui orrut oppa dievasvuodainis, ja su bokte soabahit buot sivdnádusa iežainis, buot mii lea eatnama alde ja almmis, go son varainis ruossa alde dagai ráfi (Kol.1.19-20). Go osku galgá duddjot daguid, de fertet ohpihii jearrat: Gii lea mu lagamus? (Luk. 10.29-37; veardádus váibmoládis samarialačča birra). Dat lea maid juolludit áiggi leahkit sihke searvevuohťan ja eaŋkilommožin, ja jearrat: ”Maid don dáhtut mu dahkat alccesat?” (Luk. 18:41) ja oahppaladdat olbmuid geat leat unnán vuhtiiváldojuvvon, geat leat buohccit, nealggis, goikaluvvan ja geat ellet aktonasvuodas (Mat. 25:35ff). Dán vuodul lea vejolaš dadjat čuovvovačča:

Ráhkisvuolta lagamužžii guoská buot beliide olbmos. Muhtin áiggiid eallimis leat olbmos áhpit ja vejolašvuodát addit, eará háviid dárbbáša fas ieš oažžut. Čoavddasátni dás lea vuostevurolašvuolta. Iešguđetlágan eallineavttut dahket soapmasiidna váddáset dili go earáide. Rievddanvejolašvuodát eai leat ovttaláganat. Ovddasmoraš ja ráhkisvuolta lagamužžii vuolgá vuostevurolasvuodas, dássásašvuodas ja nuppi integritehta doahttaleamis. Fátmmasteaddji searvevuoda ovdanbuktin lea mávssolaš girku mieldeolmmošlaš ovddasmorašbargus. Dat searvevuolta čilgejuvvo Biibbalis rumašin mas leat mánga iešguđetlágan lahtu ja bálvalusa (1. Kor. 12). Dakkár searvevuodas gávnnadit olbmot goabbátge sohkaheami ja iešguđetlágan návccaiiguin bálvalit, earalágan kultuvra ja etnalaš duogáš. Fátmmasteaddji searvevuodas galgá juohkehaš oaidnit ja juohkehaš oidnojuvot. Doppe addojuvvo jeddehus ja veahkki, doppe oažžu jeddehusa ja veahki, doppe luvvejuvvojit ođđa fámut ja ođđa doavva.

Sivdnádusa gáhtten gullá Ipmila hálddašanbargui ja dan mielde čuovvu ovddasvástádus suodjalit olles sivdnádusa oppalašvuoda. Odne oaidnit ahte sivdnádus, ollu sorttat eallit ja eatnanšattut ja olles ekovuogádagat áitojuvvojit iešguđetládje olbmuid daguid ja áberávkkas resursageavaheami dihte. Dan ipmárdusa ahte olmmoš lea hearrá ja ráđđejeaddji luonddu badjel ferte rievdat. Girku dárbbáša nannet dan ipmárdusa ahte olmmoš dárbbáša buot su relašuvnmaid - Ipmilii, lagamužžii, alccesis ja buot sivdnádussii. Dasa sáhttit viežžat oahpu earret eará sámi ja keltalaš árbevierus. Mihttu lea illu ja giitalus dan ovddas go mii gullat sivdnádusa ekologalaš searvevuhtii. Dat váikkuha čielga sárdnumii servodagas ja konkrehta dahkui iežas eallimis.

Vuoiggalašvuoda beali rahčan lea doarjut mieldolbmo, ii dušše geahččin, muhto aktiivvalaš beroštumiin. Olmmoš eallá servodatlaš vuogádagaid siste, ja dárbbáša daid. Máilmmiviidosas vuogádagat mearridit olbmo eallima. Danne ferte čielggadit sivaidda olmmošlaš heđiide ja gillámušaide, bargat rievdat daid mat doalahit heahhtediliid ja ásahit ođđa eallinevejolašvuodaid. Ovddidit solidaritehta lea rahčat bargat vuoiggalašvuoda ja ráfi ovddas.

Kap. 3

Diakonála girku

3.1 Bargu mánggalágaš bargovugiiguin

Diakonijja lea leamaš oassi girkus miehtá girku historjjás. Organiseren ja vuogit leat rievddadan, muhto girku lea áloáiggis vuhttiiváldán ovddasmorašbálvalusa. Diakonijja protestanta ođastepmi 1800-logu álggus lei álgun dan diakonijja bargui mii dál lea.

Dát diakonála bargu doaimmahuvvo Norggas stuora girjáivuodain, mángga dásis ja olu oktavuodain. Dat mii Norgga girku bealis dahkkojuvvo lea oassi dán stuorát ollislašvuodas.

Diakonijja boahká obbalaččat oidnosii dábbalaš diakonijjan nugo dat ovdanbuktojuvvo mángga dilis árgabeivviin ja searvegodeallimis. Eanžilolmmoš ja searvevuolta hástaluvo go olbmot deaividit smávit ja stuorát roasuiguin, ja juohke olbmo eallimis leat áiggit goas dárbbáša nuppiid.

Diakonijja barggut ovddiduvvojit maid organiserejuvvon bargguiguin maid diakonat ja diakonijjabargit dahket searvegotti ovddas eanžilolbmuid ja joavkkuid ovddas geat leat

hearkkes dilis. Dakkár bargguide ráhkadit searvegoderáđit ja oktasašráđit njuolggadusaid, muhto diakona jodiha searvegotti diakonijabálvalusa ja sus lea maid mieldeovddasvástádus háhkat, ráhkkanahhtit ja bagadallat eaktodáhtolaš mielbargiid. Diakonas lea maid sierra gelbbolašvuohta áimmahuššat fágalaš ovddasvástádusa ulbmillaš doaimmaide, mas eaktodáhtolaš bargit ja báikkáhuvvon bargit ovttas ealáskahttejit searvevuoda, ovddasmorraša ja solidaritehta.

Loahpas ovdanboahdá dat maid dan eanet spesialiserejuvvon diakonijas maid oallut diakonijaásahusat ja diakonijaorganisašuvnnat riikkadásis ja gaskariikkalaččat doaimmahit Norgga girku dovddastusa vuodul. Buorre oassi das lea dat maid sáhtta čilget riikkaidgaskasaš diakonijan. Dat spesialiserejuvvon diakonija ovdanboahdá doppe gos searvegoddi ieš dahje ovttas eará searvegottiiguin eaiggáduššá ja jodiha diakonála ásašusaid. Muhto maiddá iehšeanalas diakonála ásašusat dahje organisašuvnnat definerejit iežaset gullelašvuoda girkui, sihke formálalaš mearrádusaid bokte ja praktihkalaš ovttasbarguid ja lonohallamiid bokte searvegottedásis. Spesialiserejuvvon diakonija doaibmá searvegottiid ovddas doppe gos lea dárbu máhttui ja vásihusaide. Ásašusat ja organisašuvnnat sáhttet fas buktit mávssolaš duvdosiid ja máhtu ruovttoluotta báikkálaš searvegoddái. Eanet kompleksa servodagas sáhtta spesialiserejuvvon diakonija sierraládje doaibmat girku jietnan sin ovddas geat rahčēt rievtti ja vuoiggalašvuoda beali.

Maiddá riikkaidgaskasaš diakonija vuolgga lea báikkálaš searvegottis. Diakonála hástalusat riikkarájiid badjel leat boktán ángirvuoda searvegottiin ja diakonála ásašusain ja organisašuvnnain iešguđetlágan mišuvnda- ja doarjjaprošeavttaid bokte. Olu searvegottit leat čatnan ustivuođabáttiid searvegottiiguin riikkarájiid badjel.

Diakonija ii leat almmake dušše doaibmabijut ja doaimmat. Dat lea maid okta *oassi* mii ovdanbuktojuvvo ipmilbálvalusas, sárdnideamis, oskkuoahpahasas ja mánáid- ja nuoraidbarggus.

3.2 Diakonija servodatlaš oktavuodas

Diakonija lea álohii servodatlaš konteavsttas danne go girku lea oassi servodagas báikkálaččat, riikkadásis ja riikkaidgaskasaččat. Min riikka girku lea sihke oskkusearvevuoha ja oassi almmolaš hálldahas. Lea dárbbalaš atnit čielga rájiid sihke diakonija vejolašvuodain, dan ráddjehusain ja dan iešlági ektui. Maid mearkkaša diakonija dálá servodagas? Galgá go dat leat nubbin vejolašvuohan almmolaš fálladagaide, vai daidda lassin vai galgá go diakonija váldit badjelasas almmolaš doaibmabijuid? Guđeládje váikkuhuvvo diakonija almmolaš ovttasdoaimmamiin?

Dálá Norgga servodagas lea eatnasiin buorre dilli ja riggodat, muhto soames joavkkut ellet dattege *relatiiva geafivuodas*. *Globaliserema* mielde lea njiellu gaskal máilmmi riggáid ja gefiid boahán eanet oidnosii. Dat lea stuora ehtalaš ja diakonála hástalus máilmmi girkuide. Mii eallit kultuvrras mii dárbbalaš soabadusa mángga dain vuodolaš dilálašvuodain eallimis. Dat guoská maid min sivdnádusa hálldašepmái. Oallugat mis vásihit *mánggakultuvrralaš ja oskkoldatgaskasaš lagasvuodaid* iežamet árgabeaieallimis. Media ovdáneami mielde čuvvot ođđa sosialiserenvuogit ja dahket gulahallanvugiid eanet kompleksan go ovdal. Interneahtta čatná oktavuodaid olbmuid gaskii, muhto sáhtta seammás rahpat vejolašvuodaid birrasiidda ja oktavuodaide mat váikkuhit heajos guvlui. Ráđđejeaddji *geavaheaddjikultuvra* geahččala midjiide mitalit ahte diŋggaid oastin deavdá min dárbbu oazžut oaivila. Iežasreáliseren lea

oallugiidda guovddáš ja dehálaš ášši ja movttiidahtta odđavuoigŋalašvuoda guvlui ovddideami ja hástala maid máŋga beali girkus. Boahttejagiid mielde šaddá *Norgga álbmot boarraseabbo*; ja leat unnit proseanta bargiid alde bisuhit dan buresbirgenservodaga mii dál lea.

Bajemus perspektiiva ferte leat ahte girku diakoniija searvá buot buori dáhtonis olbmuiguin bisuhit servodaga vuodđoárvvuid. Dat mearkkaša viiddis ovttarborggu ja ovttastuhttima iešguđeláŋan bálvalusain. Girku lea sierraládje rávkojuvvon vuhtiiváldit vuoiŋgalaš dahje oskkoldat dárbbuid mat leat olbmuid heđiide ja bákčasiidda čadnon. Dan dieđu ja vásihusa maid girku lea ožžon eallindilálašvuodain eaŋkilolbmuid ja joavkkuid bokte, addá girku ovddasvástádusa doaibmat láidesteaddjin báikkálaš eiseválddiid ektui dearvvašvuoda- ja sosiálasuorggis. Searvegottiin leat báikkálaččat sierraláŋan vejolašvuodas daid oktavuodaid bokte mat leat gaskal girku ja álbmoga. Girkomeanuid oktavuodas deaivvadit girku bargit eanasosiin álbmogis. Gásta, konfirmašuvdna, vihaheapmii ja hávdádeapmi lea dilálašvuodas gos deaivida ollu iešguđeláŋan eallinvurbbiiguin mat hástalit diakonála lagasvuoda ja fuola.

Norga lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiid ala – sápmelaččaid ja dáččaid, gč. Vuodđolága § 110. Sámiid dáruiduhttin lea dahkan čiekŋalis háviid mat eai leat vel savvon. Dat historjá hástala girku ovddidit soabadanborggu mii buktá sápmelaš girjáivuoda oidnosii, ja vuhtiiváldá dan. Sámiid riekti iežasat gillii, historjái, kultuvrra ovdanbuktimii, ealáhusdoaimmaide ja mieldemearrideapmái galgá maid leat guovddáš oassi girkolaš diakonála bargguin.

Diakoniijas lea mávssolaš rolla ásahtit sámi identitehtii saji ja dan nannet. Dan dahká girku og váldá duohtan sápmelaččaid duohtavuodaipmárdusa ja eallima.

Leat maid eará joavkkut dáčča servodagas geain lea váivves historjá Norgga girku ektui. Okta ovdamearka lea soabadanbargu táhteriiguin. Eará dárbbášlaš soabadanmannolagat rávket maid girku fuola.

Kap. 4

Diakonála hástalusat geavadis, - báikkálaš plánabarggut

Dát kapihttal čujuha diakonála hástalusaide dálá servodagas. Dat čilgejuvvojit diakoniijadefinišuvnna vuogádaga vuodul mas leat njeallje bargosuorggi maiguin searvegottit galget erenoamážit bargat. Dat suorggit leat:

”ráhkisvuohta lagamužži, fáttmasteaddji searvevuohta, sivdnádusa gáhtten ja vuoiggalašvuoda beali rahčan”.

Dát suorggit sáhttet dávjá vehá seahkanaddat, ja ii leat ge dehálaš gokko doaibmabidju čilgejuvvo plánas. Dat mii lea dehálaš lea ahte buot barogsurggiid hástalusat árvvoštallojuvvojit. Bargosuorggit gusket sihke mánáide, nuoraide, ollesolbmuide ja boarrásiidda. Dán višuvdna muitala nanu movtta; ”Mii oskut ahte Ipmil eallá ja hálida olahit olbmuid iežas ráhkisvuodain ja vuoiggalašvuodain. Girku buktá dan oidnosii eallima ja bálvalusa bokte”.

Iešguđetlágan ovddasvástádusdásit

- Lea searvegotti ovddasvástádus vuogáiduhttit ja ovdánahttit diakoniija báhppasuohkanis. (Girkolága § 9)
- Oktasašráđis lea dávjá bargoaddiovddasvástádus ja hálddaša danne mávssolaš resurssa diakonála doaimmas. Oktasašráđi lea bajemus mihtuid ja plánaid ovddasvástideaddji ja čalmmustahtta maid girku diakoniija (Girkoláhka, § 14).
- Bismagoderáđi ovddasvástádus lea vuogáiduhttit diakoniija searvegottiide riikkadási strategijaid mielde. Bismagoderáđi juohká stáhtadoarjagiid diakonála virggiide.
- Girkoráđi ja Girkočoahkkin ráhkkanahttá ja mearrida strategijaid diakonála bargguide riikkadásis.
- Girkuidgaskasaš ráđis ja Sámi girkoráđis lea ovddasvástádus sierra surggiin ja bargguin. Dan seamma lea organisašuvnnain ja ásašuvnnain mat doaimmahit diakonijabargguid.

Rastideaddji perspektiivvat

Čuovvovaš rastideaddji perspektiivvat leat mielde buot Norgga girku bargguin ja galget mielde báikkálaš plánabargguin:

- Olmmošárvu ja olmmošvuoigatvuodát
- Sohkaheallu ja dáseárvu
- Kultuvrralaš girjáiivohta ja álgoálbmogiid vuoigatvuodát
- Oktavuohta ja ovttasbargu eará girkuiguin
- Láhčit vejolašvuodaid ja fátmastit fysalaš doaimmashehttejuvnon olbmuid ja olbmuid geat leat doaimmashehttejumi
- Rekrutteren ja eaktodáhtolašvuota

Guokte strategalaš gažaldaga

Báikkálaš plánain galgá báikkálaš vuolggasadji. Danne lea dehálaš divvut dáid gažaldagaid:

1) Gokko leat dat diakonála hástalusat?

Dasalassin sáhtta jerrat: Movt sáhttit mii konkrehtalaččat ovdanbuktit ráhkisvuoda lagamužžii? Geat leat hehttehuvvon boahit servvoštallamiidda? Gos lea heahti? Makkár globála hástalusaiiguin sáhttit mii báikkálaččat juoidá dahkat? Mii lea girku bargu? Mii lea earáid bargu?

2) Gos leat resurssat?

Dasalassin sáhtta jerrat: Gos gávdno fuolla? Geas lea dilli? Makkár vejolašvuodát gávdnojit dás? Geainna sáhttit mii ovttasbargat? Geaid sáhtta háhkat eaktodáhtolaš mielbargin?

Go searvegoderáđi, diakonijalávdegoddi ja bargit atnet áiggi dáid gažaldagaid suokkardallat, de veahkeha dat vuoruhit deháleamos bargguid ja daid ovdánahttit searvegotti dárbbuid ja resurssaid mielde, geahča mildosa.

4.1 Ráhkisvuohta lagamužžii

Olbmot dárbašit guhtetguimmiideaset. Mii dárbašit oba eallenagi dovdat ahte vuostáiváldojuvvot lagamučča ráhkisvuođain ja váibmoládisvuođain. Ráhkisvuohta lagamužžii lea dahkat smávva, álkis daguid ja maiddái stuora, gáibideaddji doaibmabijut. Váibmoládisvuohta ii bija vuostáiváldi loavkašuhhti dillái, muhto vuhtiiváldá nuppi árvvu. Lea dehálaš dovdát ahte ”dat livččen sáhttán leat mun”, ja dan seamma lea vuostevurolasvuohta.

Mihttomearri

1. Báikkálaš searvegottis lea ovddasmorašbargu heivehuvvon báikkálaš hástalusaid.
2. Girku ja searvegoddi movttiidahttejit ovddidit ráhkisvuođa lagamužžii

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

- Gii lea min lagamus min báikkálaš birrasis?
- Movttiidahttit go mii guhtetguimmiideamet čájehit ráhkisvuođa lagamužžii? Lea go min báikkálaš searvegottis ja min čoakkalmasain ráhkisvuohta lagamužžii? Guđeládje sáhtta guottuid váikkuhit?

Dehálaš bargosuorggit:

Gii lea min lagamuš?

Buot olbmot dárbašit dovdat lagamučča ráhkisvuođa sihke illubeivviid ja morrašis. Roassodiliin ja váttis áiggiin lea liige dárbu dovdat lagamučča ráhkisvuođa ja váibmoládisvuođa. Dákko lea mis buohkain ovddasvástádus sihke eanjkilolmmožin ja searvegoddesearvevuohčan.

Olbmot gillájit earret eará hárdimiid, buozanvuođa, morraša, gárrenmirkogeavaheami, HIV ja aids, geafivuođa ja kriminalitehta dihte. Dávjá dárbašuvvo sierragelbbolašvuohta ja sierralágan organiseren lassin dasa maid olbmuidgaskašat lea vejolaš dahkat.

Bearaš lea hearkkes sturrodan. Mánáide ja nuoraide šaddá sakka hearkkit dilli go olbmui geain lea fuolaheaddjiovdasvástádus lea váttisvuohta. Olu earráneami čájehit ahte oallugat rahččet. Lea sierralágan ovddasvástádus doarjut ja eastadit bearašbargguid ja dustet veahkkin daid váttisvuođaid maid oallugat vásihit maŋŋil earráneami.

Almmolaš fálaldagaid rievdamat ráhkadit odđa hástalusaid báikkálaš birrasiidan. Desentraliseren ja oanehit veallánáigi eanas slájat ásahusain sáhtta ovdamearkkadihte hásttuhit min leat mieldeolmmožin báikki birrasis ovttas eaktodáhtolaš guovddážiiguin ja fitnat olbmuid guossis, gávppašit sin ovddas ja vuolgit mieđuštanolmmájin. Go šaddá dábálaččabun ahte olbmot eai leat buohcciviesuin go jápmet, de stuorru maid báikkálaččat dárbu oažžut kvalifiserejuvvon sieluovddasmorašbarggu eallima loahpas. Searvegodderáđdi berre ráhkadit plánaid vuostáiváldit buohcci ja jábmi olbmuid.

Buot searvegottiin galget báikkálaš plánat maid sáhtta atnit lihkohisvuodaid ja roassodiliid ja rohčošanáššiid oktavuodas. Dakkár plánat ovttahttojuvvojit bismagotti plánaiguin mat leat resurssat dán barggus.

Ovttasbargu gaskal ásahusa ja báikkálaš searvegotti šaddá čađat eanet áigeovdilin dán iešgudetlágan oktavuodain, ovdamearkkadihte Girku gávpotmišuvdna, Girku sosiálabálvalus, Girku bearašgáhtten ja eará almmolaš ja eaktodáhtolaš ásahusat.

Ii leat álo vejolaš rievdadit váttis eallindilálašvuodaid. Muhtomin lea diakonijja bargun dušše leat das lahka, veahkehit olbmo eallit iežas bákčasiin, gierdat ieš nuppi gillámuša ja mieđuštit nuppi ovttá gaskka.

Ráhkisvuohtha lagamužži lea juoga maid sáhtta oahppat!

Vaikko mii leat sivdniduvvon ráhkistit iežamet lagamučča, de eat álo ollásii daga dan. Mii fertet dan oahppat, hárhjehallat ja dasa movttidahttojuvvot. Mii fertet movttidahttit ”Diakonála čalmmi” oaidnit dili ja dahkat juoidá dan hárrái. Go bidjat sániid dasa mii hehte min čájjeheamis praktihkalaš ráhkisvuohtha iežamet lagamužži (ovdamearkkadihte eahpesihkarvuohtha, ballu, iešráhkisvuohtha, fuollameahttunvuohtha, badjelgeahččanvuohtha), de lea álkit dainna juoidá dahkat.

Báikkálaš plánain daddjo juoga dan birra movt dán lea vejolaš dahkat, ovdamearkkadihte geahččat bearrái ahte ráhkisvuohtha lagamužži lea jeavddalaččat fáddán sártniin ja rohkusiin buot agát olbmuide. Dasto sáhtta lágidit kurssaid ja áksuvnnaid iešgudetlágan oaidninsajiid bealis. Dán suorggis sáhtta báikkálaš oskkuoahpahušplánaid iešgudet cehkiide bidjat konkrehta mihtuid máhtu ja doaimmaid birra. Sáhtta addit searvegoddebláddái ja báikkálaš aviissaide vuogasvuohtha ráhkadit artihkkaliid ja čállošiid buori kránnjávuođa ja dakkár lágan áššiid birra.

Sieluovddasmoraš, ovddasrohkos ja jaskatvuodabargu

Girku diakonijjas lea sieluovddasmoraš guovddážiis. Olu olbmot hálidit oazžut vejolašvuohtha hupmat eallima eksistensiála gažaldagaid birra. Erenoamážit nuorra olbmot geat dán áiggi fertetit olu vejolašvuodaid gaskkas válljet. Sáhtta go diakonijja addit vejolašvuodaid doallat ráđdeaddinbálvalusa, áinnas nuoraide, mii sáhtta veahkehit ja doarjut váttis válljendiliin? Sieluovddasmorašfálaldagaid sáhtta nannet báikkálaččat ja seammás rekrutteret Girku SOS bálvalussii. Girku vuoiñjalaš bagadallama lea vejolaš ovdánahttit ja dahkat dan dovddusin. Ja nannet ja ođasmahttit oktagaslaš ovddasrohkosa oadjebasvuodas ja almmolaš ovddasrohkosa ipmilbálvalusas. Lea vejolaš ásahit sierra ovddasrohkosoavkkuid. Oallugat dárbbasit maid dovdat jaskatvuohtha, beassat vuoiñgastit ja vásihit hiljjánisvuohtha. Dakkár dárbbuid lea vejolaš gokčat reatreata, jaskes lanjaid, gáhttakapeallaid, rabas girkuide, sierra ipmilbálvalusaid (omd Taizè liturgijjat), bassivádjolusaid ja dan láganiid bokte.

4.2 Fátmmasteaddji searvevuohtha

Árbevirolaš relašuvndaminstarat ja searvevuohtavuogit rievddadit buot ahkejoavkkuid gaskkas. Oallugat dovdet aktonasvuohtha ja váillahit gullelašvuohtha. Seammás ásahuvvojit ođđa searvevuohtavuogit, earret eará interneahtha bokte. Dat oidno maid girkolaš searvevuodain. Kristtalašvuohtha oskku vuohđu lea ahte olmmoš lea sivdniduvvon eallit searvevuodas. Nannet oktavuodaid olbmuid gaskkas ja ásahit ođđa oktavuodaid doppe gos oktavuodát leat boatkanaddan lea diakonála hástalus. Buorit oktavuodát addet buohkaide vejolašvuodaid

sihke addit ja vuostáiváldit. Dakkár oktavuodain lea sadji girjáivuhtii ja doppe ii gártta oktage olggobeallái.

Mihttomearri:

1. Searvegotti searvevuolta lea rabas ja fátmasteaddji
2. Searvegoddi lea aktiivvalaččat mielde nannemin searvevuoda ja fierpmádaga obbalaččat báikkálaš servodagas.

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

Geas váilu searvevuolta, gii lea gártan olggobeallái min báikkálaš birra? Leat go dálá searvevuodát rahpasat ja fátmasteaddjit? Báhcet go olbmot dahje joavkkut olggobeallái fysalaš doaimmashehttejumiid dahje psykalaš buozanvuoda dihte? Leat go etnalaš duogáš, sohkabealli, seksuálalaš luondu, ahki, doaimmashehttejupmi, giella dahje sosiála posišuvdna, ekonomii ja biktasat dat mat ráhkadit gaskka? Naba olbmot geat orrot ásašusain, leat go sii geavvan olggobeallái báikkálaš birrasis? Gávdno go sidjiide searvevuolta geat ellet eahpádusas, geat vuostálastejit dahje geain lea earálágan eallinvuohki go dat mii sosiálalaččat lea dohkkehuvvon?

Mii hehte searvevuoda, ja guđeládje sáhttit mii dahkat juoidá dakkár hehttehusaiguin? Lea go lanjaide váttis beassat sisa ja orrot go sii menddo guhkkin eret, vai leat go dábit, guottut, váilevaš diehtu ja ballu apmásis mii hehte?

Dehálaš bargosuorggit:

Searvevuodahuksen

Searvevuoda sáhtta mánggaládje hukset. Bargo- ja beroštusearvevuolta, kránnjasearvevuolta ja iešveahkkejoavkkut leat muhtin ovdamearkkat. Joavkobargguin leat viiddis vejolašvuodát bargat iešguđet surggiin nugo morašjoavkkut, ovddasrohkosjoavkkut, eahpádus ja osku-joavkkut dahje viessosearvevuodát gos olbmot čoahkkanit gullat Ipmila sáni, addit ja vuostáiváldit ovddasmorraša ja rekrutteret ođđa olbmuid. Interneahtta sáhtta doaibmat gulahallanbáikin, das sáhtta ovdamearkkadihte ásašit chattesiidduid maŋŋil leairraid ja muitogirjjiid go olbmot lea jápmán.

Stuorát searvevuodát sáhttet lohtet ja movttiidahttit. Ipmilbálvalusat, doalut, čoakkámat ja leairrat leat buorit ovdamearkkat. Oktasaš doalut gásta-, konfirmašuvdna- ja headjadoaluid oktavuodas sáhttet geahpidit deattu sihke bearrašiidda geain lea heajos ruhtadilli ja sis geain leat earránaddamat ja riiddut. Dakkár doaluin ii geavahuvvo alkohola ja eastadit oažžumis heajos vásihusaid gárrenmirkogeavaheamis.

Dat searvevuodát maid mii hukset sáhttet nannet bearrašiid ja doaibmat sadiin gos lea vejolaš ođđa olbmuiguin oahpásnuvvat ja gosa sáhtta váldit mielde ustibiid. Mánáide, nuoraide, ollesolbmuide ja boaresolbmuide soaitá fertet ásašit sierra searvevuodaid. Dattege lea dárbbášlaš lágidit buolvvaidrastideaddji searvevuodaid.

Nuorra olbmuide lea ustitvuolta liige dehálaš. Lea hástalus gávdnat buori gaskamearášvuoda gaskal virtuela searvevuodaid ja dakkáriid gos deaivvadit muodus muhtui. Oskkuoahpáhus sáhtta láchit mánáide ja nuoraide vejolašvuodaid gávnadit ja vásihit ustitvuoda ja gávdnet iežaset saji searvegotti searvevuodas.

Eanetloguálbmogis ja olbmui geain ii leat oarjemáilmmi duogáš lea dávjá unnán oktavuoha guhtetguimmiineasetguin. Dasalassin lea Norggas guhkit historjá eanet álbmogiiguin ja kultuvrraiguin min riikkas. Dat duohtavuoha ii leat guhkit áiggiid čađa leamaš dohkkehuvvon. Buohkat galget beassat oasálastit searvevuodas almmá massikeahttá iežaset etnalaš dahje kultuvrralaš identitehta. Go ealli girjáivuhtii čahkkehuvvo sadji gos buohkat atnet guhtetguimmiideaset árvvusin, omd. go servet mállásiidda, kultuvraeahkediidda ja riikkaidgaskasaš doaluide, de lea dat juohkehažžii ja searvegoddái riggodahkan. Oskkoldat dialoga sáhtta addit stuorát ipmárdusa.

Ustitvuoda- ja kultuvraoktavuodát addet vejolašvuodaid hukset ustitvuoda ja vuostevurolas ja ovtadássásaš lonohallamiid badjel rájiid.

Lea dárbu lágidit vugiid mat addet doaimmashehttejuvvon olbmui vejolašvuoda oasálastit seammaládje go earát.

Ipmilbálvalus, sárdnideapmi ja girkodáidda

Ipmilbálvalus čatná oktii searvevuoda Ipmila ja olbmuid gaskii. Ovdal ipmilbálvalusa, ipmilbálvalusas ja dan maŋŋil leat máŋga vejolašvuoda beassat oasálastit, oaidnit ja oidnojuvvot ja čahkket saji girjáivuhtii. Go galgá searvat aktiivvalaš oasálastin, de leat máŋggas geat dárbbasit mieldečuovvu. Diakonijái gullá láchit dili eallinaddi deaivvademiide Kristusiin. Ipmilbálvalus sáhtta dovdahtit juoida olbmo iežas eallimis, sihke das mii daddjo ja govastagaid ja doaimmaid bokte. Sárdni sáhtta nannet ja duođaštit olbmo, duddjot soabadeami, friddjandahkama, oskku ja doaivvu. Sárdni sáhtta áinnas duostilit hásttuhit sihke bálvalussii ja mieldeolmmošlaš ovddasmorraša addit. Girkomusihkka ja girkodáidda leat veahkin sihke morrašis ja ilus. Koara- ja konseartadoaimmat leat nanu veahkit searvevuodahuksejeadid bargguin

Soabadanbargu

Muhtomin leat searvevuodát nu billehuvvan ahte soabadeapmi lea dárbbalaš. Ipmil lea addán midjiide soabadeami bálvalusa, soabadeami diakonijja (2. Kor. 5,18). Čieknalepmosit lea dás sáhka olbmo soabadusas Ipmiliin, soabadus maid Kristus lea bidjan min ovdii.

Soabadanbargu, go dan lea vejolaš dahkat, lea dehálaš hástalus girkui ja searvegottiide. Muhtin oktavuodain hálddaša girku dan luohttámuša mii dakkár barggus eaktuduvvo. Soabadeapmi sáhtta guoskat gaskavuodaide eankilolbmo eallimis, joavkkuid gaskkas báikkálaš birrasis dahje gaskal etnalaš joavkkuid ja riikkaid dahje sivdnádusa ektui. Dat lea suorgi mii ain ovdánahttojuvvo ja masa lea dehálaš oaččuhit dieđuid ja máhtolašvuoda.

Searvevuoha gaskal girkoservodagaid

Diakonijja lea ekumenalaš oktasašbargu ja dan deháleamos dovdomearka leat praktihkalaš dagut. Danne heive dat bures ekumenalaš ovtasbarguide ja searvegottiin lea buorre vejolašvuoha ohat oktasaš girkolaš čovdosiid diakonála hástalusaide.

4.3 Sivdnádusa gáhtten

Sivdnádusa gáhtten fátmasta buot dan maid Ipmil lea sivdnidan, eatnama buot dan šattuiguin, ealliiguin ja olbmuiguin, meara ja áimmu ja buot ekologalaš ovtasdoaimmama. ”Dasgo eanan ja buot mii deavdá dan, gullá Hearái.” (1. Kor.10.26). Dat guoská maid min iežamet geavaheapmái ja min eallinvuohkái.

Mihttomearri:

1. Girku ja searvegoddi barget dan ipmárdusa mielde mii Biibbalis lea Ipmila sivdnádusa birra ja mas olmmoš maid lea oassin.
2. Searvegoddi ja eaŋkilolbmot barget aktiivvalaččat ja konkrehtalaččat ovddidit positiivvalaš eallinvuogi mii addá balánssa ja ollisvuoda.

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

- Movt sáhtá lágidit biiballohkama, ipmilbálvalusaid ja ruhkoseallima dainna lágiin ahte dat maid čalmmustuhtá sivdnádusa gáhttema? Movt sáhtá dat hábmet min eallima ja min guottuid?
- Movt sáhttit mii sániid ja daguid bokte čájehit eará vejolašvuodaid áberávkkas servodaga ovdagovaide ja eallinvugiide, ja ovddidit bissovaš hálddašeami mii sáhtá sivdnádusa gáhttet?

Dehálaš bargosuorggit:

Girku gohčus birasgažaldagaid ektui lea golmma oasis:

- Doaimmat profetalaš jietnan servodagas.
- Leahkit konsekveanta ja árvvoštallat dáid gažaldagaid iežas árgabeaivvi ja geavada suktii.
- Atnit hutkáivuoda ja fihtolašvuoda gávdnat bissovaš čovdosiid olbmuid ja servodaga duohta dárbbuide.

Dás dárbbášit ovttasbargat, sihke girkolaš fierpmádagaiguin nugo omd. Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd ja eará áigeuovdilis oasálastiguin. Sáhtá leat erenoamáš dehálaš ovttasbargat mánáiguin ja nuoraiguin. Speaidárorganisašuvnnain ja Changemakeris leat dát sierranasbarggut.

Báikkálaš plánain sáhtá movttiidahttit vudoleappot smiehttat badjelmearálaš eallinvuogi birra. Diakonijja sáhtá čujuhit vejolašvuodaide báikki birrasis. Bassivádjulusárbevierus lea vejolaš viežžat árvvuid mat sistisdollet earáhuhttima, eallinvuogi mii birge unnibiin, manhisvuoda, jaskatvuoda, ii fuolastuvvat ja dáhtu juogadit. Biehttaleapmi ja dáhttu eretcealkit lea juoga maid njulgestaga sáhtá gohčodit ráhkisvuotán lagamužžii. Luondu lea oallugiidda buorre sadji gos sáhtá sihke ovddošit, leat ozus ja vuoiŋnastit.

Ipmilbálvaluseallin ja liturgalaš giella addá vejolašvuoda loktet árgabeaivvi hástalusaid maiddái dán bealis. Illudit sivdnádusa ja dan ekologalaš girjáivuoda ja oktavuoda dihte. Deattuhit fástoáiggi vejolašvuodaid ja ávvudit Sivdnádusa beaivvi ipmilbálvalusas. Ja almmá máilmmis eret gáidamis, de sáhtá maid čalmmustuhttit doaimmu; Ipmila sivdnidanfámu ja ahte Jesus bohtá fas dahkat buot ođasin.

Sáhtá árvvoštallat galgá go searvegotti kantuvra sáddet ohcamuša oazžut

Miljøfyrtårnsertifiserema. Lea vejolaš ovttasbargat iešguđetlágan áhahusaiguin ja joavkkuiguin ráhkadit ákšuvnnaid ja searvegoddi sáhtá čatnat iežas fierpmádahkii Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd.

Go bargá lasihit birasdihtomielašvuoda lágidemiid birra, de sáhtá fárrrolaga vuodjin šaddat dáhpin ja unnidit ovta gearde bálvalusaid ja dan dakkáriid.

Olbmoeallin lea maid Ipmila sivdnádus

Olbmoeallin ja olmmošárvu galgá gáhttejuvvot eallima álggus gitta dan lohppii. Danne galgá girku leat moaiti jietna dálá abortageavada birra, vuosttildit sirrenservedaga ja aktiivvalaš jápminveahki, ja bargat daid stuora ehtalaš čuoelmaiguin maid bioteknologiija ovddida. Dáin surggiin leat dasalassin diakonijjas konkrehtalaš hástalusat olbmuidgaskasaš dásis. Gávdnojit

organisašuvnnat mat barget erenoamážit dáinna. Searvegoddi sáhtta báikkálaččat bargat dáiguin fáttáiguin ehtalaš jurddašeami, ovddasmorraša ja praktihkalaš ovddasmorašbargguid bokte, ovdamearkkadihte mánáidáittardan- ja doarjjaolbmoortnegiid bokte.

4.4 Vuoiggalašvuoda beali rahčan

Buot olbmuid lea riekti eallit olmmošárvosas eallima. Mii eat sáhte almmá beroškeahtta oaidnit olbmuid ráhčamis eallima ovddas. Dan rahčamis fertet mii singuin searválaša čuožžut vuoiggalašvuoda ja solidaritehta bealde.

Girkun hástaluvt mii bargat vuoiggalašvuoda ja olmmošvuoigatvuodaid beale sihke globála ja báikkálaš geahčansajis. Dat guoská hástalusaid globaliserema, riikkaidgaskasaš gávppašeami, vuoigatmeahtun vealggi, geafivuoda, soađi, ráfi ja soabadeami, teknologalaš ovdáneami ja eanet dakkáriid ektui.

Mihttomearri:

1. Girku ja searvegoddi bargá máilmmi resurssaid vuoiggalaš juogadeami ovddas.
2. Girku ja searvegoddi veahkehit olbmuid geaid olmmošárvu lea loavkašuhthuvvon.

Go báikkálaš plánaiguin bargá, de heive jearrat:

- Movt sáhttit mii servodahkii ovddidit sága eahpevuoiggalašvuoda birra?

- Movt sáhttit mii vuosttildit dan mii nihtta olbmuid eallima, dearvvašvuoda ja olmmošárvvu?

Dehálaš bargosuorggit:

Juohkit máilmmi resurssaid vuoiggalaččat

Girkočoahkkinn lea čalmmustuhtán ehtalaš gávppašeami, álgoálbmotgažaldagaid, vealgesihkkuma, dálkkádatgažaldagaid, biras- ja resursadihtomielalašvuoda. Dat berrejit oidnot báikkálaš plánain ja maid jurdda movt daiguin galgá bargat báikkálaččat ja globála hárrái.

Ruhtadoarjaga sáhtta addit iešgudetlágan addinbálvalusaid, oaffaruššamiid bokte ja nu ain. Mikrokrediidta lea bissovaš vuohki veahkehit olbmuid oazžut hálbbes loanaid vai besset álggahit doaimmaid mat fas sáhttet addit sisabođu sin iežaset ja bearraša birgejupmái. Konfirmánttat ja eará joavkkut ja buolvvat searvegottis sáhttet ovttasbargat fástoákšuvnnain maid Girku Heahteveahkki lágida jahkásaččat. Lea maid lunddolaš searvat eará ákšuvnaide mat čogget ruđa humaniteara barguide, ovdamearkkadihte TV-ákšuvdna.

Ipmilbálvalus- ja liturgiijasuorggis lea mánga vejolašvuoda. Lea ráhkaduvvon materiála mii čalmmustuhtta riggodaga ja gefodaga duohtavuoda, ovdamearkkadihte dain dahkosiin mat leat ráhkaduvvon Davvi/Lulli sotnabeaivái, Ráfi- ja olmmošvuoigatvuodaid sotnabeaivái ja Máilmmi aidsbeaivái.

Dasalassin gávdnojit oahpahušdihkosat, lávlagat, kurssat ja prográmma maid sáhtta atnit globála vuoiggalašvuoda bargguin. Olu mišuvdna- ja veahkkeorganisašuvnnat leat ráhkadan buriid dahkosiid iešgudet ahkejoavkkuide ja dat mielddisbuktá lunddolaš ovttasbarggu.

Sáhtta atnit gáfe ja deaja ja eará gálvvuid main lea vuoiggalašvuoda gávppašeami mearka (Fairtrade).

Veahkehit olbmuid geaid olmmošárvu lea loavkašuvvan

Rahčat vuoiggalašvuoda beali lea maid searvat servodatdigaštallamii báikkálaččat go oaidnit olmmošárvvu loavkašuvvomin. Movt sáhttit mii dieđihit go oaidnit mánáid ja nuoraid gillámin danne go badjelgehččojuvvojit, vuorasolbmuid geat ballet báhcimis akto ja vajáldahttojuvvot, dahje earát geat stigmatiserjuvvojit ja olgguštuvvojit servodagas?

Daddjojuvvo ahte geafesolbmuid geat ellet buresbirgenservodagain fievrreduvvo heahpat ja heittovuodadovdu. Deaivvadit nuppiiguin sáhttá dovdot friddjandahkkojupmin, muhto maiddá buktit erohusaid albmosii. Danne lea dehálaš ahte searvegoddi jurddaša vuđoleappot iežas geavada birra go deaivvada olmuiguin geain lea váttis eallindilálašvuhta. Gidde go searvegoddi olbmuid olggobeallái danne go sii eai sáhte máksit iežaset ovddas dahje addit ruovttoluotta dábálaš vugiiguin?

Báikkálaš searvegoddi sáhttá maid bargat olmmošvuoigatvuohtagažaldagaiguin globála oaidninsajis. Gávdnojit ovdamearkkat dasa movt searvegottit leat oasálastán vuolláičállinkampánjain (nugo ”Slett U-landsgjelda”) dahje ákšuvnnain Amnesty International olis.

Mis lea buohkain, sihke earjkiolmmožin ja searvevuohtan, ovddasvástáduš dieđihit jus orrut vuohttime veahkaválddi dáhpuhuvvamin: Olu mánát, nissonat ja vuorasolbmot gillájit veahkaválddi. Olu veahkaválddálašvuhta dáhpuhuvvá čihkosis bearraša siskkobealde ja gárrenmirkogeavaheami oktavuodas. Givssideapmi dáhpuhuvvá mánáid ja nuoraid (maiddá mátketelefuovnnaid ja interneahtha bokte) ja ollesolbmuid gaskkas. Seksuála veahkaváldi dáhpuhuvvá girkolaš birrasiin seamma go eará sajiin servodagas.

Veahkaválddi vuostálastin lea maid bargat guottuiguin. Lea dárbu ovddidit eastadeaddji barggaid, earret eará aktiivvalaččat ovddidit alkoholkeahtes birrasiid. Dákko sáhttá ovttasbargat politiijain, skuvllain, olgoossodagain, mánáidsuodjalusain ja bearašsuodjalusain, gávpotmišuvnnain ja eará organisašuvnnaiguin.

Kap. 5

Váikkuhusat

Dát plána eaktuda ráhkadit báikkálaš plánaid ja ahte diakoniiija viidáseappot ovdáneapmi searvegottiin dáhpuhuvvá daid vuodul. *Diakoniiija lea leahkit ja dahkat, dat lea dat masa plánat galget váikkuhit.*

Diakonála barggaid kárten Norgga girkus lea čájehan ahte diakona nanne sihke searvegotti diakonála barggaid ja maid ovttasbargoohtavuodaid almmolaš ásausaide. Sihke árbevirolaš suohkandiakonavirggit ja eará virggit, nugo ovdamearkkadihte proavássuohkana diakonavirggit lea dehálaččat. Mihttomearri lea ahte buot searvegottiin galgá diakonavirgi dahje ahte diakonála gelbbolašvuhta lea fáhtemis. Dakkár mihttomeari joksán gáibida sakka eanet virggiid.

Muhtin doaibmasuorggit dán plánas leat odđasat ja eai leat buot searvegottiin ovdal geahččaluvvon. Muhtin oassái dán barggus leat ráhkaduvvon buorit *giehtagirjjit ja eará veahkkeneavvut*. Eará surggiide ferte ráhkadit odđa materiála ja doallat kurssaid ja lágidit oahpahusa. Ferte maid láchit vejolašvuodaid geahččalemiide ja prošeavttaide mat sáhttet addit

viidásetovdáneami dáin surggiin. Dás sáhtta namuhit surggiid nugo diakonija ja nuorat, ovdánahttit ovttadoaibmastrategiijaid báikkálaš searvegoddái ja diakonála organisašuvnnaide ja ásaheamis, ipmilbálvalusbarggut ja diakonija, movt oažžut eanet olmmáiolbmuid searvat mielde diakonijabargguide.

Diakonála barggut dahkkojit oainnusin searvegotti bušeahtain. Dán pláns leat árvaluvvon oallut doaibmasuorggit ja doaibmabijut mat eai gáibit nu stuora ekonomalaš resurssaid. Okta dehálaš gollu lea ahte biddjojuvvo ruhta kurset ja bagadallat jodiheddjiid (sihke bálkáhuvvon ja eaktodáhtolaš bargiid). Stuoará ja viidát diakonála doaibmabijut sáhttet gáibidit ekonomalaš doarjaga. Virggiid ásaheamis čuožžilit gažaldagat iešguđetlágan ruhtadan ortnegiid birra.
